

מקום להדבקות ומדבקה

ספרות עברית וכללית חורף תשס"ו

הנחיות לנבחן

תלמיד יקר, קרא את ההנחיוח הבאות בתשומת לב:

א. תאריך הבחינה: 15.1.06.

ב. משך הבחינה: שעתיים.

ג. מבנה השאלון ומפתח הערכה: בשאלון זה 3 פרקים.

- פרק ראשון: שירה $2 \times 25 = 50$ נק'.
- פרק שני: סיפור קצר $2 \times 25 = 50$ נק'.
- פרק שלישי: רומאן ונובלה $1 \times 15 = 15$ נק' (בנוס)

ד. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ה. הוראות מיוחדות:

- (1) רשום בראש כל תשובה את מכפר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
- (2) אין להדגים באמצעות אותה יצרה בתשובות שונות.
- (3) שים לה לכתב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
- (4) עליך לכתוב את כל תשובותיך. מחברת הבחינה.
- (5) כתוב תשובותיך בעט בלבד, אסור להשתמש בטיפקס.
- (6) בתום הבחינה החזר את השאלון למשגיח.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה !

/המשך מעבר לדף/

שים לב: עליך לענות על 2 שאלות, שאלה אחת משירת ימי הביניים (שאלות 1-5) ושאלה שנייה משירת המאה ה-20 (שאלות 6-10). כל שאלה 25 נקודות.

שירת ימי הביניים (מנושא זה בחר שאלה אחת בלבד!)

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כתנות פזים / ר' משב אבן-עזרא

כתנות פזים לבש זגן / וכסות רקמה מדי דשא,
ומעיל תשבץ עטה כל עץ / ולכל עין הראה פלאו.
כל ציץ חדש לזמן חדש / יצא שחק לקראת בואו-
אך לפניקהם שושן ובר / מלך כי על הורם פסאו.
יצא מבין משמר עליו / וישנה את בגדי כלאו.
מי לא ישנה יינו ולי - / האיש החוא ישא חטאו!

- א. מהו הנושא בשיר, וכיצד הוזר מעוצב באמצעות הלשון הציורית?
- ב. הסבר את הקשר בין הבית האחרון בשיר לבתים שלפניו.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

קח מצביה דמי אנב באקדחה / שמואל הנגיד

קח מצביה דמי ענב באקדחה
בכה, כמו אש בן זך בךד מלקחה.
בעלת שפתות כחוט שני, וחד לה פנין
הטוב, ופיה כגוף תה מרקחה.
מדס חללים קצה תה מאדם - לכו
חציה פאדם ומחציתה בדלחה!

- כיצד מעוצבת דמות ה"צבקה" באמצעות הלשון הציורית (הדימויים והמטפורה), ומה הן ההקבלות בין ה"צבקה" לבין היין?

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הַיָּם בֵּינִי וּבֵינְךָ / שמואל הנגיד

הַיָּם בֵּינִי וּבֵינְךָ / וְלֹא אֶטּוּן לְחַלּוֹתְךָ
וְלֹא אֶרוּץ בְּלֵב חֶרֶד / וְאֶשָּׁב עַל קְבוּרַתְךָ?
אֶמֶת, אִם אֶעֱשֶׂה כְּזֹאת / אֵהי בּוֹגֵד בְּאַחֲרֵיךָ!
אָהָה, אָחִי, אֲנִי יוֹשֵׁב / עַל קַבְרֵךְ לְעַמִּיתְךָ
לֵךְ מִכְּאוֹב בְּתוֹךְ לִבִּי / כְּמִכְּאוֹבִי בְּמִיתַתְךָ.
וְאִם אֶתֵּן לֵךְ שְׁלוֹם - / וְיֵא אֲשַׁמַּע תְּשׁוּבַתְךָ,
וְלֹא תִצָּא לְפָנָשֵׁנִי / בְּיוֹם יוֹאֵי לְאַדְמַתְךָ,
וְלֹא תִשְׁחַק בְּקִרְבָּתִי / וְלֹא אֲשַׁחֵק בְּקִרְבָּתְךָ,
וְלֹא תִרְאֶה תִּמְוֹנָתִי / וְלֹא אֶרְאֶה תִּמְוֹנַתְךָ,
לְמַעַן כִּי שְׂאוֹל בֵּיתְךָ / וְיִזְכָּר מְעוֹנָתְךָ -
בְּכוֹר אָבִי וּבֶן אִמִּי, / שְׁלוֹמִים לֵךְ בְּאַחֲרֵיךָ,
וְרוּחַ אֵל תְּהִי נְחָה / עָלַי וְיִחַד וְנִשְׁמַתְךָ!
אֲנִי חוֹלֵךְ לְאַרְצִי, כִּי / בָּרַךְ סִגְרוֹ אוֹתְךָ.
וְאֲנוּס עֵת וְאִיקָץ עֵת - / וְאֶתְּ לְעַד בְּנוֹמַתְךָ,
וְעַד בּוֹא יוֹם חֲלִיפָתִי / בְּיָבֵי אֵשׁ פְּרִידַתְךָ!

בבית החמישי אומר הדובר: "נִכְאוֹב בְּתוֹךְ לִבִּי / כְּמִכְּאוֹבִי בְּמִיתַתְךָ".
- פרש את דבריו אלה, והסבר את הקשר בינם ובין התהליך הפנימי שהדובר עובר במהלך השיר.

4. קרא את השיר שלפניך וענה על השאלות שאחריו.

לִבִּי בְּמִזְרָח / יהודה רלוי

לִבִּי בְּמִזְרָח וְאֲנִי בְּסוֹף מְגָרָב-
אֵיךְ אֶטְעַמָּה אֶת אֲשֶׁר אֵל כָּל נְאִיךְ יַעֲרָב?
אֵיכָה אֲשַׁלֵּם נְדָרֵי וְאֶסְרִי, בְּעוֹד
צִיּוֹן בְּחֶבֶל אֲדוּם וְאֲנִי בְּחֶבֶל עָרָב?
יִקַּל בְּעֵינַי עֲזוֹב כָּל טוֹב סְכָרְד, כְּמוֹ
יִקַּר בְּעֵינַי רְאוּת עֲפָרוֹת דְּבִיר נְחָרָב.

- א. מה הם הרגשות שמבטא הדובר בשיר? בתשובתך הבא מהשיר שתי דוגמאות לרגשות אלה, והסבר אותן. (6 נקודות)
- ב. הסבר כיצד שניים מהאמננותיים בשיר שבחרת תורמים להדגשת רגשותיו של הדובר. (6 נקודות)

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שחר אבקשך / שלמה אבן גבירול

שחר אבקשך, צורי ומשגבי,
אערך לפניך שחרי וגם ערבי
לפני גדלתך אעמד ואבהל,
כי עינך תראה כל מחשבותי בי.
מה זה אשר יוכל הלב והלשון
לעשות ומה פח רוחי בתוך רבי?
הנה לך תיטב זמרת אנוש עי! כן
אודך בעוד תהיה נשמת אלוהי בי!

- מהו היחס של הדובר לאלוהיו בשיר קודש זה, וכיצד מעוצב יחס זה?

שירת המאה ה-20 (מנושא זה ב זר שאלה אחת בלבד!)

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אני שומע משהו נופל / נתן ד

אני שומע משהו נופל, אומר הרוח.
שום דבר, זה רק הרוח, הרגיעה האו.

גם אתה אשם וגם הוא אשם, פסק ה'טופט לנאשם.
אדם הוא רק אדם,
הסביר הרופא לבני המשפחה הנדהגים.

אכל מדוע, מדוע, שאל את עצמו הצג,
לא מאמין למראה עיניו.

מי שאינו גר בעמק גר בקר,
קבע המורה לידיעת הארץ
ללא קשי נכר.

אכל רק הרוח ששמת את התפוח ה א זכר
מה שהעלימה מבנה האם:

שלעולם, לעולם, לעולם לא יהיה י'ו מנחם.

- הסבר את הקשר בין סיומ השיר (שלוש השורות האחרונות) ובין קולותיהם של הדוברים המופיעים בבתים הקודמים.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ראי, אדמה, פי הייננו בזבזנים עד מאוד!
בתיקוף, מלור-ברכה, מעון סתר, זרג סמנו... לא עוד.
פניני זגוגיות של פסקת, זרע חטה לבנה,
גרר. שעורה חתול פתם, שבלת-שו על חרדה.

ראי, אדמה, פי הייננו בזבזנים עד מאוד:
פרחי פרחים בך סמנו רצוננים ובו זד,
אשר נשקתם השמש מנשיקתה ראשונה,
מצניע חן עם יפה קלח, קטרת פוסו נכונה.
ועד שזדעו צהרים בצעם הצער נתם,
ובטרים רוו טל של בקר בחלומו. אור נבטם.

הא לך הטובים פנינו, נער טהור חלומות,
ברי לב, נקמי כפוס. טרם חלאת אדמות,
וארג יומם עודו שתי, ארג תקוות יום זבא,
אין לנו טובים מקל אלה. את רראיתו ואיפה?

ואת תכסי על כל אלה. יעל הצמח בעתו!
מאה שערים הוד נכח, קדש לים מכורתו!
ברוך קרבנם בסוד מנת, פטר ויינו בהוד...
ראי, אדמה, פי הייננו בזבזנים עד מאוד!

בשיר יש ביטוי לכאב. הסברי/י ממה נובע הכאב וכיצד הוא מעוצב בשיר (בתשובתך התייחס/י
למטפורה המרכזית בשיר).

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לתמונת אָמָא / לאה גולדברג

תמתקך כזה שלוקה. את אחרת:
קצת נאה ונבוכה על שאת - אמי
מלוג בדמעה ובחיוך מותרת
ומעולם אינך שואלת: „מיז“

לא תמהת. לא רמת. עת באתי לך
מדי יום ביומו ואמרת: „תניז“
את הכל הבאת לי כמו ידך
רק מפני שאני - אני.

יותר מפני את היום זוכרת
את יגון-גלדותי, ונפשך פָּרָה:
עת תבוא אליך הבת הבוגרת,
היא תביא את יאוש מנתה שָׁבָגָה.

פן. אבוא רצוצה ולא אשאל לזלומך.
לא אבכה בחיקך, לא אלתש: „אמיז“
את תדעי:
זה שעובני היה לי גֵּר מִן
ולא תשאליני: „מיז“

- הבת הבוגרת מגיעה להבנה של וערכת היחסים עם אמה כשהיא עומדת מול תמונת האם.
לאיזו הבנה הבת מגיעה, וכיצד הכנה זו מעוצבת בשיר?

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

רק על עצמי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי.
צר עולמי פעולם נמלה,
גם משאי עמסתי כמוה
רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי – כדרךך אל צפך –
דרך מקאוב ודרך עמל,
יד ענקים זדונה ובוטחת,
יד מתבדחת שמה לאל.

כל ארחותי הליו והדמיע
פחד טמיר מיד ענקים.
למה קראתם לי, חופי הפלא?
למה פזבתם, אורות רחוקיני?!

- הסבר כיצד הדוברת מציגה את עצמה לאורך השיר.
בדברך הסתמך על הניגודים ועל הלשון הציורית (דימויים ומטפורות)

10. קרא את השיר שלפניך וענה על השאלה שאחריו.

שיר אָמִי וְהַנְחֵל / אורי צבי גרינו רג
וְאוֹלֵי אֶל הַנְחֵל הַהוּא מִימֵי הַנְּעוּת
הַשׁוֹטֵף פִּי סְדָנוֹ שֶׁל הָעֵץ הַכָּדוּר
הַמְלַחֵךְ אֶת גְּדֵרוֹת הַזְּרָדִים הַחֹמֵים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת שָׁם, תְּבוֹא הַנְּעוּךְ
אֲדַמַּת הַשְּׁעָר, הִיא אָמִי... דְּמַדּוּמִים.
וְתַפְשֵׁט בְּגִדֶיהָ וּבְכַתְנֹת מְשִׁיָּה
תֵּרֵד שָׁם בַּנְחֵל, אֲרָאָנָה שׁוֹחָה:
אֱלֹהִית הִיא בְּמִים נְאוּהַ בְּכַהֵל!
דּוֹמְקָה וְנִיחוּחַ פְּרוֹת מְסֻבִּיב.
וְאֲנִי עוֹד אֵינְנִי בִיקוּם וְאָבִי
עוֹדוֹ עֲלֶם בְּנוֹף בֵּית אִמּוֹ וְאָבִיו.

וְהִנֵּה הִיא עוֹלָה מִן הַנְחֵל... אָגִי:
הַנְּעוּרָה הַפְּרָה אֲדַמַּת הַשְּׁעָר
בְּלִבְנֵת הַבְּתוּיָה בְּכַתְנֹת מְשִׁיָּה
וְאִין הִיא רוֹאָה אֶת בְּנֵה הַמְּבַגֵּי
הַעוֹמֵד וְרוֹאָה אֶת אִמּוֹ בְּעוֹלָם
וְנַעֲרָה הִיא בְּטֶרֶם-עֵת-אִם, בְּאֵ שְׁיָה
נוֹגֵה רֵאשָׁה בְּעֶרְבַּ יוֹם אֶל גְּדֵרוֹת
הַזְּרָדִים הַחֹמֵים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת,
שְׁנוֹסְפָה עַל מַחְקָם מְתִיקוֹת מְדוּמִים...

הֵה הַכְּסִיף זֶה הָרֵאשׁ וְהַשְּׁלֵג הֵה הָרֵאשׁ
עַדִּי שְׁנִכְפַּשׁ בְּדַמוֹ בְּעֶפֶר
שְׁנִשְׁפַּף בְּיָדֵי גוֹי גְּרַמְנֵי בְּאֶכּוּר.
וְהֵבֵן לֹא שְׁלֵם וְאֶת הַבוּר לֹא חִפֵּר.

- בשיר יש ניגוד עמוק בין שני הבנים הראשונים לבית האחרון.
הסבר מהו הניגוד, כיצד הוא מיוצב בשיר, ומהי תרומתו למשמעות השיר.

פרק שני: סיפור קצר

שים לב: בפרק זה ענה על שתי שאלות מהשאלות (11-13) כל שאלה 25 נקודות בכל שאלה בחר יציר השונה .

11. בחר בסיפור. תאר את הפתיחה וזל הסיפור, והסבר כיצד פרטים המופיעים בפתיחה רומזים על התפתחות המתרחשות בהמשך הסיפור.

12. בסיפור הקצר הדמויות עוברות ג מהלך העלילה תהליכים נפשיים (כגון התפכחות, התוודעות לאמת חדשה וכיו"ב) בזר בדמות מסיפור, פרט את הגורמים לתהליך שעוברת כל דמות, ותאר את שלבי התהליך.

13. בסיפורים רבים, המגע עם הזולת מחולל תמורות בדמות המרכזית. הדגם קביעה זו על פי הסיפור "ויפרה".

פרק שלישי: רומאן ונובלה – שאלת בונוס (15 – נקודות)

14. תאר את הקשר בין שתי דמויות: ברומן שלמדת. כיצד מושפע קשר זה מהאישיות של כל אחת משתי הדמויות, וכיצד הוא משפיע על התפתחות העלילה ?

בהצלחה!

צוות תפנית